

Sädemed.

Toimetanud

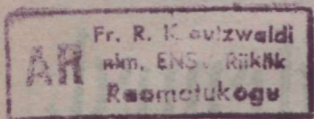
M. J. Eisen.

Lartus.

Schnakenburg'i trükk ja kulu.

1885.

Ar 885
Eisen

83766

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 15. Января 1885 г.

Kannel.

Mu kannel see jäägu, kus kõland ta hüüd,
„Kui lahkuma sundivad ta lõõjat kaa
süüd!
„Mu kandle see saagu, kell armas
on luule,

„Kell hörnemaid tundeid täis süda ja huule;

„See warandust wõtku mult omale päriks

„Ja lasku nii loita, et ilm sellest säriseks!

„Et tõtke, et tõtke

„Ja Wäinämö warandust wõtke!”

Ja Wäinämö lahkus, kuid kannel tast jäeb

Ja heliseb kaljul nii kaua kui päew;

Ja waimustab kõiki, kell südame sooja,

Ja kõlab nii kenast' kui mängiks ta looja,

Ja hüüab nii waljult, et otsani ulatab,

Ja hüüab nii hörnalt, et südame sulatab.

Et tõtke, et tõtke

Ja Wäinämö warandust wõtke!

Kes helinat kuuleb, sell pinnal on tald,
Sell enese üle käest meelel on wald;
Mees mütsita kuulab ja naeruga naene
Ja hõiskamas ilul on neiuke kaine,
Poiss põlweli seisab, laps kätega kaisutab
Ja taadile heli wee filmista paisutab.
Et tõtke, et tõtke
Ja Wäinämö warandust wõtke!

Ja katsuma tuleb, kuis kandlega lood,
Kes läänest, kes idast, kes julgib kõik sood;
Mad tõstawat kannelt, kuis iganes wõimu,
Et wendelt ei päriks ei naeru, ei sõimu,
Kuid kannel ei liigu, ei paigasta nõksugi,
Kas tõmmaku jenni kui põue ei põksugi!
Eas' teised need tõtta
Ja Wäinämö warandust wõtta!

Seal läheneb noile ja osatleb noid
Üks ninatarf noormees, kell upsakas oid,
Ta lipil ja lapil teel edasi hilpsab
Ja kandlele järgi keelt nälbates nilpsab
Ja tõukab eest teised ja kandlele losjutab
Ja hoopleb ja hüüab, kui kandlela kosjutab:
„Et tõtke, et tõtke
„Ja Wäinämö heli mult wõtke!“

„Nüüd mängimas meister, kell mängija nupp,
„Kes ise on ilus kui kollane kupp!

„Nüüd kuulama tulgu, mis wetesja kiigub,
„Nüüd vaatama weergu, mis looduses liigub!
„Mii mõnusat mängi ei kuulnud veel surelik,
„Mu mängimist kiitma peab suurem kui nurelik.

„Et tõtke, et tõtke

„Ja Väinämö heli mult wõtke!“

Küll sirutab sõrmi, küll paenutab peud,
Küll käristab keeli, küll teeb kõik teud,
Kuid kannel on waiki, ei kuulda kaa kiuksu,
Ei ahwatle sõrmed tast ainukest piuksu;
Mis kergitab kannelt, ei paigalt see kõmmelda,
Kas lasku kaa riideid ja'ad katjudes õmmelda!
Ei kannel tall' tõtta,
Ei omale mängijaks wõta!

Ei asi ei aita, ei maksa kõik proow,
Mis üksinda tuska ja pahandust toob;
Mees kandlelta kargab ja wilgutab kandu
Ja otsima sunnib end üksikuid randu,
Kuid kannel see kõlab taa meeste waljulta
Ja peremeest ootab, kes kannaks ta kaljulta.
Et tõtke, et tõtke

Ja Väinämö warandust wõtke!

Seal kandlele kõnnib noor põhjamaa poeg,
Kell katsumist waates on igaw ju aeg;
Ja kaljule waewalt ta astunud argsi,
Kui poleks tall õigust, kui tuleks ta wargsi,
Kui liigub ju kannel, kui kergib ju kipeldes
Ja sülesse sõnab kui liblike lipeldes.
Et tõtta, et tõtta
Ja Wäinämö warandust wõta!

Ja kandlele hädalt saand pärija sõrm,
Kui lugusid luikab, et kuulab kaa põrm!
Poeg meelitab heli nii lõbusat laadi
Kui ennemalt ainult küll Wäinämölt saadi
Ja helistab päewa ja õõsegi perega
Ja peab nenda kalliks kui ostetud werega.
Et tõtke, et tõtke
Ja Wäinämö warandust wõtke!

Kuid hooplejäl kuuldes, sell immitseb imm,
Ei südamest wõõrdu tall wihade wimm,
Tall mõlkumas mõttes, kuis mängmise läbi
Ta ilma ees saanud kord otsata häbi;
Ta meelesta kannel on temale pilkajaks
Ja kuulaja rahwas tall hästitust kirkajaks.
Tall tahtmine tõtta
Ja Wäinämö warandust wõtta!

Ta soetada soowib, kas olgu kaa maks
Tall selle eest suurgi, kas tulgu kaa paks,
Et kannel ei kõlaks, ei lugusid lõõriks,
Et rahwas ta ümber ei kofkugi sõõriks,
Waid wait jääks kannel ja kauks ja kaduneks
Ja mängita pere kõik elama õduneks.

Tall tahtmine tõtta

Ja Wäinämö warandust wõtta.

Ta järele waatab, kus warjulik nukk,
Ja kandlele kargab, kui mängijal tuff,
Ta rikub kõik keeled ja finni nad kiilub
Ja warjule ruttab ja warjula piilub,
Et filmaga näha, kas tulemas pahandus,
Kas rõõmule kaswab ta kurjusest kahandus,
Kas tõtnud, kas tõtnud

Ja Wäinämö warandust wõtnud.

Ei meelestä kannel see tuff'jalgi jäe,
Waid keeltele tuff'ja seab tuffudes käe,
Kuid korräga rahu heal imelik segab;
Ta kannel see kiunub ja kurwaste ägab
Ja healitseb leinal kui oleks ta paenatud,
Kui poleks ta oma, waid wõõrastelt laenatud.
Et tõtke, et tõtke

Ja kuulda ta kurbdusi wõtke!

Pea mängija märkab, mis kandlel on weaks
Ja mida on teha, et heaks kõik seaks;
Ja keeled, mis uued, loob kandlele peale
Ja mängida katsub, kas saaks hea heale,
Ja waata, ta kannel nüüd rõõmudest heliseb,
Kuid mälestust hoides kaa kurbdusest kõliseb.
Et tõtke, et tõtke
Ja Wäinämö warandust wõtke!

Kas kuuled, kas kuuled, kuis heliseb taa
See põhjamaa kannel, et imestleb maa?
Ja heliseb kurbdust, ta heliseb walu,
Ja heliseb rõõmu, ta heliseb elu,
Ja wirgutab waimud ja südamed wirgele,
Ja kihutab immed ja sädemed kirgele.
Et tõtke, et tõtke
Ja Wäinämö warandust wõtke!

Vanemuine ja laulik.

" i näind ma kusagil ilma kaarel,
" Ei maisel maal ega mere saarel,
Kes nõudnud laulu ja laulumitsi,
" Laulik, su wiisi!

" Su hooljust tasuda tahan seega,
" Et sulle tõutan wannetega
" Kõik anda, olgu su palwe aine
" Piiskust kaa kaine.

" Kas kuulsa Sakala meepuu kõrgi
" Ehk Saare hobused, Hiitu härgi,
" Kas Wiru wilja ehk Järwa üdi
" Wali, mu südi!

" Kaa Soome sõnad kas heast ehk kurjast,
" Kaa Hiigla rammu ja wara Turjast
" Ehk muud, mis peale sa ial komad,
" Olgu su omad!"

Beel kõlab tõutuse wiimne heli,
Kui kostab Väinöl ju laulik-weli,
Si mõtle maiku, mis üle kõige
Tulus tall õige.

„Si kanna warandus koju rahu,
„Si hoi a eemale rammu pahu,
„Si tarkus kauta mu ümber toorust
„Sagades woorust.

„Üht aga palun ma, täida seda,
„Kui julgen palwega tülitleda:
„Mu huultel lauludel olla lase
„Surmani ase!

„Ja kui kord kutsub mind koju Tooni,
„Las' mind siis laulda mu wiimast tooni
„Ja selle lõpuga waim mull kähku
„Lahkumist nähku!“ —

„Mis oled ihanud, peab sull saama
„Ja sinu südant sull rõõmustama:
„Si wõi, mis awaldas palwe piisku,
„Keegi sull kisku'.

„Et tühjalt pakk'mine sulle kõland
„Ja pakk'mist alandus sinul põland,
„Siis määrän, et sa mull palwele wiisa,
„Ise sull liisa.

„Mis pakub Sakalas ial maius,
„Mis Kungla küllus, mis Wiru laius,
„Mis kallist kodu ehk kaugemates
„Wõõrastes maades:

„Kõik palgaks tulgu jull üle läwe,
„Reid wõtma, käsini sind, ole näbe,
„Sa wirgalt enesel fotta juhi
„Õnnistuskahi!“

Laulik ja kuningas.

Meel mitmest murest nukker ja süda raske
walust
Läeb laulik hiide mängma, käes kannel,
kärnest' talust,
Kus laul jäänd kängu.

Ja kohe muret matma rõõm sõuab sajal mõlal,
Kõik loomad lustil kuulwad, lind kuulab mängja õlal
Ta mahedat mängu.

Waat kuningasgi ilmub ja mängu paneb tähel',
Noor kuningas, kes jahilt käind hallikal seal lähel,
Et saaks hea joogi.

„Müü kannel mulle,“ lausub, „ma kulda maksan
waka,

„Eh' enam weel, kui nõuad, et kurta kannelt takka

„Sa ial ei pruugi!“

„„Mis kasu on mull kullast, mis riisub rinnast
rahu?

„„Mis kasu on sull kandlest, kui tall ja mängjal lahu

„„Teed wahela tülik?

„„Las' kuninglikus kojäs kuld kumendab ja kiiskab,

„„Mull laulmine ja kannel küll kalliks waraks
piiskab

„„Mu rõõmule külik!““

Muruneid.

Mäe, näe ja imeks pane hing,
Mis mururiti helju ring
Kuulgel ilu pidul käib,
Kus neid see neiuft kenam näib,
Kui helme ehtes siidi pael

Siin muu iga kudruskael.

Kõige nägusam neid

On murunäd!

Seal äkist lõppeb löbu lull,

Kõik põgeneb, sest kallal kull!

Kuid küsis kullil kenam neid;

Ta saagiks saanud omal' peid.

„Si lase sind, susi jääb müüd aas,

„Pead olema mu ebikaas!

„Kõige nägusam neid

„On muruneid!“

Neid siipleb, lahkuda ei täi,
Mees hoiab hoolkast', teeb tall pai.
Pai mõjub nagu helju waltš,
Pai järel neitsi warsti taltš.
Mees koju wiib ja annab mett
Ja peab käes neitsi kätt.
Kõige nägusam neid
On muruneid!

„Mis see on, mees, üks ime tund
„Mull surub põuest endist und?“
„„See, neid, on armu abi nõu,
„„See armu tund, mis tunneb põu!““
„See tund, oh mees, käib üle neest,
„Mii hea, et sureks ma ta eest!
„Kõigi õnnede õnn
„On arm, on arm!““

Kuid eit ju järel teisel ööl,
Kott kulda kaenlas, teine pööbl.
„Eas', noormees, lahsti ned, siin kuld,
„Eas' mind ju koldel toika tuld!“
„„Ei taha ma sind kural, eit,
„„Ma tahan ainult muru õit!
„„Kõige nägusam nad
„„On muruneid!““

„Oh tütar, page, ootmas õed,
„Siin ilmas sina ainult põed!
„Siin sinu jäädam noorus kaub,
„Siin punapale kortsu waub,
„Sin surm, seal elu ehiv sind,
„Sal sinu elul kuldne hind!
„Kügi õnnede riik
„Di mururiik!“

„Eas' noorus kaub, ei hooli tast,
„Sin algab minul elu wast!
„Sal põli igaw, elu farm,
„Sin alles tean, mis õnn on arm!
„Ma jään, kus toond mind armu püüd,
„Kus õnn, kus arm, kus ülem hüüd!
„Kõigi õnnede õnn
„On arm, on arm!““

Metsahalijas.

H tädi, mu elu õutu!
" Ei maitse mull, kes ma nõutu,
" Ei mesi, ei mahl!
" Mind igawus maha muljub
" Ja päewaga osaks uljub
" Mull kurbdusi kahl!
" Üksi elu on muld,
" Täide laastawat tuld!"

"" Kuld, halijas, neitsi põli,
"" Kui südames armu õli
"" Ja leegitsew loit!
"" Sa omale peigmees hangi,
"" See igawast wiib su wangi,
"" Et maitseb taa toit!" "
"" Üksi elu on muld,
"" Kaksi kaunim kui kuld!" "

Müüd halijal noorel teada,
Kuis igawust lõbuks seada,
Kus õndfufe järg.
Neid memmele tõttab warmfalt
Ja awitust ihkab armsfalt,
Silm paludes märg.
Üksi elu on muld,
Kaksi kaunim kui kuld!

„Oh kuule mind, ema hella,
„Sull rohkeste olla lella,
„Et hangi mull peid!
„Mind üksinda kõigist jäeti,
„Ma igawust juren wäeti
„Metshalijas neid!
„Üksi elu on muld,
„Kaksi kaunim kui kuld!“

„„Kuld neitsil on üksi põli,
„„Kuid naesena otsas woli
„„Ja elu on raud!
„„Su palwet ei süski tõuka,
„„Sull hangin ma peiu nõuka,
„„Kell otsata naud!
„„Üksi põlw aga kuld,
„„Kaksi elu on muld!““

Si tundi weel eit wõind käia,
Kui nähiks ju toomat wäia
Käe kõrwala, waat!
Beig kumberdes tõstab fargu
Ja sammub nii pikalt targu,
Beig Udumäe taat.
Üksi elu on muld,
Kaksi kaunim kui kuld.

„Mis raugaga teen, kelt lahtund
„On nooruse leef ja jahtund
„Sees südame lämm!
„Te mõlemad sööte puid,
„Et wõta siis õige tuid
„Sa omale, memm!
„Üksi elu on kuld,
„Kaksi kaunim kui kuld!“

Taa kosjateed memmel käia.
Ju tunnikse pärast wäia
Memm koduje toob:
Beig põialpoiss sepapajalt,
Sepp altilma eemalt rajalt,
Kes rikkuse loob.
Üksi elu on kuld,
Kaksi kaunim kui kuld!

„Mis poisiga teen, kell märku
„Weel pole, ei armu ärku,
„Kes tuim nagu toht!
„Mu õekene mängib titta,
„Wii wäike ta titte ritta,
„Seal paras ta koht!
„Üksi elu on muld,
„Kaksi kaunim kui kuld!“

„„Ei üks ega teine kõlba,
„„Kõik paiskama üle nõlwa
„„Sa oled mull fraps!
„„Weel korra sull otsin ühe,
„„On seegi sull wana, lühe,
„„Jääd ilma, mu laps!
„„Üksi elu on kuld,
„„Kaksi elu on muld!“

Päew lähneb, kui eit toob mehe,
Kes heledam meeste ehe,
Ja pealegi noor.

„Ma otsinud keerus, kuudis,
„See ainuke leitud uudis,
„Mees kõhn nagu foor!
„Üksi elu on kuld,
„Kaksi elu on muld!“

„„Si, memmete, see on õige,
„„See käib üle muu ja kõige,
„„Sell süda on soe!
„„Mu põu juba kohe põksub,
„„Ja süda mull armul tuksub,
„„Sest leian ma toe!
„„Üksi elu on muld,
„„Kaksi kaunim kui kuld!““

Seidnud!

kus Vääne laened kallast uhtuvad,
Kui heljul ida randa juhtuvad,
Seal mängsid wara, hilja, lõuna
Kaks ilust last kui uhket õuna,
Üks wüürsti poeg, kell wendi soos,

Ja teine tütarlaps kui roos.

Oh õnnis tund,

Oh taewa sund,

Mis neid on ühendand,

Teist teisel pühendand!

Mad ühes naersid rõõmu naljala,

Ja ühes nutsid mäela haljala,

Mad ühel laual kõrwu jõiwad

Ja ühest karikastki jõiwad,

Mad ühes käisid maal ja weel

Ja ühes hõiskas lauldes feel:

Oh õnnis tund,

Oh taewa sund,

Mis meid on ühendand,
Teist teisel pühendand!

Aeg weeres, lapsed suureks sirgusid
Ja meele mõistjaks waimus wirgusid:
Moormees kui kõrkjas kaswis sale,
Kui koit nii punas neitsi pale,
Mad wana wiisi süski jäid
Ja ühes hüüdsid peid ja neid:
Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis meid on ühendand,
Teist teisel pühendand!

Mii maitstes õnnepõlwe awalist,
Kui mõnda wõõrast ebatawalist
Magu wasta wõtsid nagu kaima
Ja uskusid kui tõe waima
Ja näitsid kõik, mis nende naud
Ja laulsid nii, et lakkus laud:
Oh õnne tund,
Oh taewa sund,
Mis meid on ühendand,
Teist teisel pühendand!

Kui korra uni keha karastas,
Mõid wõõrast hulgast neitsi warastas

Ja pani neitsi peasmist luffu
Ja torkas filmi tuima tuffu
Ja kindla lossi kandis sealt,
Kus neid ei kuulnud ainust healt:
Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Kui noormees neitsi nägi riisutud,
Ta nägu noor sai nutust niisutud,
Ta astus alla kaja trepist
Ja kahmas kinni reisikapist
Ja küsis mööda wälja, laant,
Kas keegi neitsist kuulda saand:
Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Ja kuna käies otsis kallimat
Ta mööda musta, walget, halli maad,
Ta selga sünnitati süüsi,
Ta koda langes teiste küüsi,
Ei hoolind sest, ei otsmist jätnd,
Ehk lootus kurtjat küll ju petnd.

Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Ta kurtest sinisalud sirasid,
Ta walust weed ja õhud wirasid,
Ta hale ahastuse heli
See täitis taewa kaart kõik neli
Ja imel kõlas kumer kumm,
Et nutust noormees polnd weel tumm:

Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Küll õngitseski mõni eideke,
Et noormees peetaks temal weidike,
Ja maitseks tema õlut, mödu
Ja otsis tema helmest õdu,
Kuid iha ihkas mehe ihk
Ja põuest ikka pihkas pihk:

Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Kui korra losfi poole kiirustas,
Mis kaugel silma ees tall wiirustas,
Ja pilwe taha puges päife
Ja ähwardades weeres äife,
Siis taewa poole tõusis film
Ja mehe palwest kajas ilm:
Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

„Oh wägew wälf, kes ilma wäristad
„Ja kaljud, kantsid ühest käristad,
„Oh kuule mind ja kähwa, löhu
„Ja rusuks wangitorni rõhu,
„Kus suigub minu elu soon,
„Ja peasta sealt mu õnne kroon!
„Oh õnnis tund,
„Oh sume sund,
„Mis kord meid ühendand,
„Teist teisel pühendand!“

Ja koledaste kõi see kähwatas
Ja wälku wälgul suisa sähwatas
Ja maha langsid losfi wallid
Ja awasid end warad kallid

Ja neitsilt lahkus une tiiv
Ja jalg ta hõiskel õue wiib:
Oh õnne tund,
Oh taewa sund,
Mis kord meid ühendand,
Teist teisel pühendand!

Ja enne weel kui neitsi märganud
Ta ees noormees kui maa seest tärganud
Ja heidab neitsil' rõõmul kaela,
Kuid rõõmust kinni keele paela,
Kui kõidik peaseb sunni ees,
Siis teretates hõiskab mees:
Oh õnnis tund,
Oh taewa sund,
Mis meid on ühendand,
Teist teisel pühendand!

„Müüd leidnud, leidnud! waene waewatud
„Sind, neitsi, kaua taga kaebatud!
„Su pärast päewa pisar tilkus,
„Su kaju õõse silmas wilkus
„Sest jaadik kui just ilma jäin
„Mull jenni kui sind kätte sain.
„Oh õnnis tund,
„Oh taewa sund,

„Mis meid on ühendand,
„Teist teisel pühendand!

„Sind leidnud, ei sind ära wahetaks,
„Kui kuningriigi eest kaa tahetaks!
„Oh toodagu kas terve tosin,
„Si saa sind, su ma omaks kosin!
„Me ühte jääme kunni jäeb
„Meil walgust andma elu päew!
„Oh õnnis tund,
„Oh taewa sund,
„Mis meid on ühendand,
„Teist teisel pühendand!“

Tarkpea.

I.

Rahkumine.

Rõla, kõla kallis kannel,
Kõla kaunilt kulla keelil,
Lõõri lugu nagu lõuke,
Hüüa laulu õõpikuna
Muistse aja mälestusest,

Wana põlwe warandusest,
Kodumaasest kallistusest,
Isamaasest armastusest,
Wabaduse wõitlemisest,
Priide päiwe peastemisest
Olewiku hoieta waks,
Tulewiku tunnetawaks!

Laane ligi seisib talu,
Hella ema asuhoone,
Hõrna õe elumaja,

Kahe wenna kasupaika.
Kes sealt talu poole tõttas,
Pere poole sammu seadis?

Wanem wenda koju tõttas,
Pere poole sammu seadis,
Weeres wälja wõsastikust,
Nuttas wälja raiesmaalta,
Nstus õue aru ajalt,
Ringus läwele tanawast.

Kesje wenna wasta wõtab,
Toa ukjel tereteleb?

Õde õrna wasta wõtab,
Toa ukjel tereteleb.

Wenda õde hüüdemaie,
Punapalet palumaie:
„Oh mu õde hõbedane,
Käharpeaga kudruskaela,
Too mull selga sõja järki,
Kanna kambriist waenu kuube,
Were kúbar firstusta!
Tõmma tapper teisest toast,
Waenu wikat wäljast warnast,
Ohu odu aida otjast,

Mässju mõõka müüri äärest,
 Surma ambu ahju serwalt!
 Ghi wenda ehetega,
 Rifasta wenda riistadega,
 Sõda saanud suisa sõitma,
 Tapri talgus tärfamaie,
 Hüüab mehi maada hoidma,
 Pärrib poegi pinda peastma;
 Mull on himu sõtta sõita,
 Tapri talgust toetada!"

Sõde kuulis, kostis wasta:

"Oh mu wenda wapper meesi,
 Suguwõsa wahwa meesi,
 Lase seista sõja särki,
 Waenu kuube koietada,
 Were kübar kopitada,
 Tapper tuppä tolmuneda,
 Waenu wikat wananedada,
 Ohu oda otša saada,
 Mässju mõõka roostetada,
 Surma ambu suitsjeneda.
 Lase sõda suisa sõita,
 Tapri talgused tantsida!
 Sõjas sõitjad surmatakse,

Tapri tõstjad tapetakse,
Oda hoidjad ohwerdakse,
Mõõga mehed matetakse,
Ambu lastjadambutakse.
Sõidad sõtta, sured sõtta,
Langed lahingi lagale,
Baibud mõitluse wäljale!
Kes siis õde õpetama,
Hõbehelmid hankimaie,
Kuldakudrusid kinkima?
Kust saan omal uue wenna,
Kust saan uue filmatera?
Kas sull pole õde armas,
Õde armas, õde kallis,
Et läed lahku lapsukesest,
Kõnnid kaugele kalliksest?"

Wenda kuulis, kostis wasta:
„Küll on wennal õde armas,
Õde armas, õde kallis,
Armsam aga isamaa,
Kallim kuldne kodumaa!
Õde nii kui raske rauda,
Kodumaa kui kumaw kulda,
Isamaa kui elaw helme,

Wabadus kui kallim kiwi.
 Peiust saad sa uue wenna,
 Peiust uue silmatera,
 Peig saab õde õpetama,
 Hõbehelmid hankimaie,
 Káli kudrusid kinkima!
 Õde saab uue õnne andja,
 Õde uue rõõmustaja,
 Isamaa jääb häda orgu,
 On ta wäljad wõera wara,
 Pinda piinaja pärandus!
 Õhkab isamaa hädassa,
 Kurdab kodumaa kimpussa,
 Miina mehe kohus appi
 Ilma kutse kuulemata,
 Ilma hüüu ootemata,
 Nii kui wenda weereb appi,
 Teab ta õel abi waja.
 Õde peab jääma, ränk põlw rahwal,
 Wend peab sõitma, wiletsus maala,
 Mees peab minema, sõidab sõda!"

Õde ei täitnud wenna tahtmist.
 Kas jäi wenda koduje?
 Silmaterake tubaje?

Ei jäänd wenda koduje,
Silmaterake tubaje.
Wenda wäikest wenda hüüdma,
Poisikesta palumaie:
„Oh mu wirka wennakene,
Põlastatud poisikene,
Too mu tapper teisest toast,
Baenu wikat wäljast warnast,
Dhu oda aida otsast,
Määsu mõõka müüri äärest,
Surma ambu ahju serwalt:
Ma pean minema sõdima,
Ihamaada hoidemaie,
Püha pinda peastamaie,
Vindanifat lunastama!“

Wenda kuulis, kostis wasta:

„Oh mu wanem wennakene,
Poiši filmaterakene,
Kase tapper tuppa jääda,
Baenu wikat warnas weerda,
Oda aida otsas olla,
Mõõka müüril nürineda,
Ambu ahjul hallitada!
Kase sõda suitsa sõita,

Waenu wikat werda wötta!
 Sõidad sõtta, fured sõtta,
 Langed lahingi lagale,
 Waibud wõitluse wäljale!
 Kes siis wennafest õpetab,
 Wäikest waprusel' waimustab,
 Julgusele juhatab?
 Kust saan omal uue wenna,
 Uue wenna, uue sõbra?
 Kas full pole wenda armas,
 Wenda armas, poissi kallis,
 Et läed lahku lapsukesest,
 Kõnnid kaugele kalliksest?"

Wenda kuulis, kostis wasta:
 „Küll on, wäike, wenda armas,
 Wenda armas, poissi kallis,
 Armsam aga isamaa,
 Kallim kuldne kodumaa,
 Rohkem wäärta rahwa õnni,
 Enam weel wäärta wabadus!
 Wenda nagu wana waske,
 Isamaa kui elaw helme,
 Kodumaa kui kumaw kulda,
 Rahwa õnn kui raha hallik,

Wabadus kui kallim kiwi.

Isamaa on mehe wenda,

Mehe wenda, mehe õde,

Mehe suurem sugulane,

Mehe sumedam sõbrake,

Mehe kullasem kaasake,

Mehe ülem õnne andja,

Mehe ihadest ilusam!

Isamaa see wenda õppab,

Wäikest waprusel' waimustab,

Julgusele juhatab,

Poisi priiskeksi paisutab,

Wenna meheksi wenitab,

Mehest teeb wast õige mehe,

Et saab mehest meeste ehel!"

Wend ei täitnud wenna tahtmist.

Kas jäi wenda koduje,

Silmaterake tubaje,

Sõdija nurme serwi sõitma?

Ei jäänd wenda koduje,

Silmaterake tubaje,

Sõdija nurme serwi sõitma;

Sõdija emale sõnuma:

„Oh mu helde emakene,
 Mesimagus memmekene,
 Too mull selga sõja särki,
 Ranna kambrist waenu kuube,
 Bere kübar kirstusta,
 Ma pean minema sõdima,
 Püha pinda peastamaie,
 Lindanifat lunastamaie,
 Wanakesi warjamaie,
 Tillukesi toetamaie,
 Piigakesi piinast hoidma,
 Naesukesi nutust hoidma,
 Emakesi kaitsemaie.“

Ena kuulis, nutma puhkes;
 Pisarail pojale pajatas:
 „Oh mu priiske pojakene,
 Oh mu Tarkpea taimekene,
 Mesimagus marjukene,
 Lase särki järgiks jääda,
 Kuube kambriks koietada,
 Kübar kirstus kopitada,
 Lase sõda suiisa sõita,
 Waenu wanter waljult weerda,
 Teised mehed tappert tõsta,

Teised mehed pinda peasta,
 Vindanijat lunastada,
 Vanakesi warjata,
 Tillukesi toetada,
 Piigakesi piinast hoida,
 Naesukesi nutust hoida,
 Emakesi kaitseta.

Sõuad sõtta, sured sõtta,
 Langed lahingi lagale,
 Waibud wõitluse wainule!
 Kes siis ema armast aitab,
 Memme kalli kurbdust kautab,
 Eide pisart palgelt pühib?
 Kes siis hella ema pojaks,
 Mesimagusaks marjufseks?
 Kas sull pole ema armas,
 Ema armas, eite kallis,
 Et ja lähed lahku lehest,
 Kõnnid kaugele kallistest?"

Boega kuulis, kostis wasta:
 „Küll on pojal ema armas,
 Ema armas, eite kallis,
 Armsam aga isamaa,
 Kallim kuldne kodumaa,

Nohkem wäärta rahwa õnni,
 Enam weel wäärta wabadus,
 Enam weel waimu walgustus,
 Enam weel isaifa usku!
 Oma nii kui helkiw hõbe,
 Isamaa kui elaw helme,
 Kodumaa kui kumaw kulda,
 Rahwa õnn kui raha hallik,
 Wabadus kui kallim kiwi,
 Waimu walgustus kui koitu,
 Usku nii kui uhke päike.
 Wend on emal weel ju pojaks,
 Sõde magusaks marjufjeks,
 Gide piisara pühkijaks,
 Memme kurbduse kautajaks,
 Oma armsa awitajaks.
 Isamaalt saab uusi poegi
 Tuhat tükki eidekene,
 Tuhat tütart memmekene!
 Keda kodumaa kaswatand,
 Keda isamaa imetand,
 See on ema uusi poega,
 See on hella eide tütar!
 Nii kui kirwes ei kufuta

Iga mända männikusja,
 Iga kuuske kuusikusja,
 Mii kaa sõja sirp ei niida,
 Waenu wikat ei weereta
 Iga meesta muru mulda,
 Iga poega peitu põrmu.
 Languen lagasse, langegu,
 Waibun wäljale, waibugu,
 Suren sõjasse, suregu,
 Suren suure sugu eesta,
 Koolen kodumaa kalli eesta,
 Waibun wabaduse eesta,
 Languen ohwriks usu eesta.
 Sume surra sugu eesta,
 Ihus surra isamaa eesta,
 Mõnne surra priiuse eesta,
 Magus surra usu eesta!
 Surnust waljult hüüdwad wallad,
 Kuulutawad kihelkonnad,
 Kaasitawad kõrgilt külad,
 Pajatawad pakilt pered,
 Teadustawad targu talud,
 Sõnu seawad soojalt saunad,
 Poulawad laulu laulikud,

Kõlijewad kandle keeled,
Tänu tall tuuled tunnil toowad,
Kiitust kiideldes kannawad
Põlwest peale põlwedeni,
Ajast aiva aegadeni
Esimärgiks elajaile,
Aratusjeks ärkajaile,
Sunniks suiisa suikujaile,
Waimustujeks waatlejaile,
Rihutujeks kartlikuile!
Kas jääb keegi kotta käima,
Kui on õuest õnne saada,
Wäljast warandust woorida?
Kuis wõin teiste peale loota,
Teisi lasta sõjas sõita,
Kui saab õnni ainult osaks,
Sõja rada rändajale?
Mu on olla esimene,
Õnn on olla hästi warmas
Ihamaa eest ette minna,
Kodumaa eest wälja weerda!
Aimab poega unesjagi
Ihamaale ohtu tõuswat,
Peab ju mõõgaga marsima,

Ambuga edasi astuma,
Ohtu kiirest' kõrwa käämma,
Täbarat lugu lõpetama!"

Sit ei täitnud poja tahtmist.
Kas jäi poega koduje
Tarkpea toeksi talusse,
Mesimarjute majasse,
Sõdija nurme serwi sõitma,
Kaitseja oma karja kaitsema?

Si jäänd poega koduje,
Mesimarjute majasse,
Sõdija nurme serwi sõitma,
Kaitseja oma karja kaitsema,
Läks aga isamaada kaitsema.
Ise otsis sõja särgi,
Wõttis waenu kuue kambriist,
Were kübara kirstusta,
Ise ehtis end ehtesse,
Ise tõi tapri teisest toast,
Waenu wifati wäljast warnast,
Ohtu oda aida otlast,
Mässu mõõga müüri äärest,
Surma ambu ahju serwalt,

Kutsus kuldaõrwi koplisi,
 Tulise täku tallermaalta,
 Kristus selga, andis pihta,
 Matsutas kodu radadelt,
 Kihutas küla tanawast,
 Vindanisa linna poole,
 Wendade waprale wäele.
 Git jäi õue õhkel nutma,
 Õde pisaraid pühkima,
 Wenda wäike walul waatma,
 Kodu kulda kaitstjat kurtma,
 Väwe lahkujat leinama,
 Põrmand peremeeft pärima,
 Kammer kadunud kaebama.

II.

Langemine.

Vindanisa lagedala,
 Wendawa liiwa laanela
 Wiibisimad waenulased,
 Wõõra wälja wastalised,
 Sõja sõgeda sõidutajad,
 Tapri talguste tegijad,

Keda tuuled kalda kannud,
Vained liiwale lofsutanud,
Wahud weerele wisanud,
Purjud pinnale paisanud,
Ssamaale õnnetuseks,
Kodumaale kurwastuseks,
Kahwastele raskeks ristiks,
Wabadusel' wangistuseks.
Kusja käisid, kõrwend kohad,
Kusja liikusid, laga taga,
Kusja astusid, auras weri,
Kusja seisid, kilkas küla,
Kilkas küla, kajas kaja,
Kuulis kaugemgi kihelkond.

Kajas kaja, märkas maja,
Magas meesi, muljus unda,
Kargas püsti, pani riide,
Wöttis kõrwi, kõpsas selga,
Kihutas edasi kiireste,
Katsutas rada rutuste
Kurwastust külalt kuulama,
Abi ägajale andma.

Kes sealt tolmul tulemasja,
Vagedale liugumasja?

Isamaa pojad tulemasja,
Lagedale liugumasja,
Laadid targad, pead hallid,
Mehed märksjad, peud raudsed,
Poisid pikad, puna põskes,
Wajunud wennad Wirusta,
Jõuavad sõbrad Järwasta,
Ustunud kaimud Harjusta,
Lippawad langud Läänesta
Kurjategijaid karistama,
Waenulasi witsutama,
Wastalisi wirutama,
Palka pahaile paiskama,
Osa halwaile andema.

Kes seal kihutab kõrwiga,
Melja tulise täfuga?
Taprimeeste tallermaale,
Ratsameeste ridadesse,
Sõjameeste salkadesse,
Isamaa kaitsjate keskele?

Wenda see kihutab kõrwiga,
Larkpea tulise täfuga
Taprimeeste tallermaale,

Ratsameeste ridadesse,
Sõjameeste jalkadesse,
Ihamaa kaitstjate keskele.

Mis tall kiiskamas käessa,
Mis tall seismas selja taga?

Mööka kiiskamas käesja
Ambu seismas selja taga,
Ohu oda ambu otsas,
Tugew tapper turjala,
Baenu wikat puujala.

Mis tall lausa lausutakse,
Wendadest wasta wiiaakse,
Armsamatest annetakse?

Ülema nimi annetakse,
Wendadest wasta wiiaakse,
Langudest lausa lausutakse,
Endiste edude ehteksi,
Wana wapruse palgaksi,
Tuntud tegude täheksi,
Awaldud julguse auksi.

Mida ülem ütlemäie,
Pealif Tarkpea tegemäie?

Ülem tänu ütlemäie,
Pealif poisja kutsümäie,

Dmaksida otšimaie,
Teiste šalkudešt lahutamaie,
Dma šalku šeademaie,
Dma kššku kuulutamaie,
Dma õpetušt õpetamaie,
Dma ošawušt näitamaie,
Dma kawalušt katšumaie,
Dma julgušt proowimaie,
Dma teeda kōndimaie,
Dma rada ratsutamaie,
Dma jälgi šõitemaie.

Keš seal teistest taganema,
Langudešt lausa lahkuma?

Tarkpea šeep teistest taganema,
Tarkpea langudešt lahkuma,
Šaenetele lähenemaie,
Wetele warmalt weeremaie,
Were poole minemaie,
Wastaliste teademata,
Nugišfilmade nägemata
Warjupaika wajumaie,
Šeidupaika pugemaie
Dma agara hulgaga,
Dma tubli tuhandega.

Kas tahab Tarkpea põgeneda,
Belgus argsi haigutada?

Si taha Tarkpea põgeneda,
Belgus argsi haigutada,
Tahab lasta taplust tõusta,
Ambusid ameti hakata,
Baenu wikatid wälkumaie,
Tahab tundi tabada,
Silmapilku sasida,
Müll wõib tuluga tungida,
Kasuga warjult karata
Baenlastele walu andma,
Wihamehi käsil' wõtma,
Tafka segi ajamaie.

Juba faitsejad juhtunud
Wastastikku wõõrastega,
Juba lahing laenetamassa,
Tapri talgud tantsimassa,
Wõitlemine wälkumassa,
Mässu mõõgad möllamassa,
Ambud ammetis amhumassa,
Weri weena woolamassa,
Surma sadandid saagiks saamas.

Nagu karu karja kargab
 Südikaste laias laanes,
 Ilma kellegi kartmata,
 Karjaste kära kuulmata,
 Nenda kargasid kaitsejad
 Waenlaste wäe kallale,
 Nenda sähmasid südikad
 Wägewaida wastalisi,
 Seisid nii kui sirge seina,
 Tungisid kui terastorni,
 Sirutasid sõmerale
 Tuhandida tapetuna,
 Aga wastased ei wäsiind,
 Rahingit ei lõpetanud
 Ega põgenema pannud.

Juba õhtu jõndemassa,
 Warjud pikaks wenimassa,
 Juba pooled isamaa pojad
 Katwad külmalt künka kulme,
 Siiski ei wõitu wirgumassa,
 Wastased ei wäsimassa.

Kes seal tormab tuisateles
 Nagu tore tuulispaška
 Wõitluse were wäljale,
 Suure surma saagi maale?

Tarkpea see tormab tuisateles,
Seep see tore tuulispaška,
Wuhama were wäljale,
Wõirama surma jaagi maale
Dma agara hulgaga,
Dma tubli tuhandega.

Ruhu läheb, laga taga,
Ruhu leikab, lasu taga,
Ruhu uhub, hunik taga,
Ruhu annab, haga taga,
Ruhu rihmab, rida taga,
Ruhu peaseb, putku wõõrad,
Ruhu juhtub, jooksu wõõrad,
Wenedesse woolamaie,
Paatidesse pagemaie,
Laewadesse lippamaie,
Suremifest silimaie,
Hädaohust plagamaie,
Glu edasi jätkama.

Uga juba Tarkpea mehed
Tõkkeid teele tegemasja,
Paisu ette panemasja,
Põgenejaid peetamasja,
Surma saagiks saatamasja,

Wenefida wõtemassa,
Laewufesi laastamassa;
Wõtmad kõiki peale ühe.
Üks saab lahti surma suusta
Kõju poole purjutamaie,
Õhtu poole õõtsumaie,
Sõjawäe surma sõnumaie,
Meeste matust teatamaie,
Wiru waprust imestamaie,
Wiru poegi põlastamaie,
Omaksida hoiatamaie,
Muida maida manitsemaie
Waenusta ära wõõrduda,
Wiruga rahussa elada.

Mahajääjaid malkamaie,
Kauda roosal ropsimaie
Ühte seia, teista sinna,
Viiva peale, muru peale
Palka nii parast paisates,
Osa halwaile annetes,
Kurjatõida tajukses,
Ülekõhut kätte makstes.

Kes seal langeb lasul langu,
Waibub wõitluse wäljale?

Tarkpea langeb lasul langu,
Baibub wõitluse wäljale.
Wastalisel walu andes
Torkab teine tapri takka
Seljast läbi jahinala
Küljekontide keskele,
Märtsiteleb noore mehe,
Kustuteleb elu küünla,
Tõukab Toone tubadele,
Murrab Mana majadele.

Kesje Tarkpead tasumasja
Tarkpea surma kätte maksmas?
Seltjimehed tasumasja,
Sõjamehed kätte maksmas.
Elbiwad edasi õhinal,
Surmawad waenlasi wihaga
Kunni wastastest wiimane
Languenud lahingi lasule.

Mis nüüd mehed wedamaie,
Were wäljale tegemaie?

Buida mehed wedamaie,
Kiita wäljale tegemaie,
Kiita põlema panemaie,

Tarkpea keha põletamaie,
Tarkpea põrmu korjamaie,
Sõjariistu seletamaie,
Põrmu kõrwa paiskamaie,
Kalmu kofku kandemaie,
Küingast kõrgekõs kaswatamaie,
Mälestusta ehitamaie
Ihamaa ärapeastijale,
Wabaduse warjajale
Olewiku hoidemärgiks,
Tulewiku tundemärgiks.

Wiga heli heljub õhus,
Wiga kõla kõlab kõrwus?
Tänu heli heljub õhus,
Kiidu kõla kõlab kõrwus?
Waprast hüüdwad waljult wallad,
Kuulutawad kihelkonnad,
Raasitawad kõrgilt külad,
Pajatawad pakilt pered,
Teadustawad targu talud,
Sõnu seawad soojalt saunad,
Laulawad laulu laulikud,
Kõlilewad kandle keeled.

Jaanilinna ärabäwitamine.

I.

Turriſe tööd.

Jaanilinna ümber Turriſ turtsub,
Turtsub, kui on päike taewa telgil,
Turtsub, kui on kuu jõe peeglil heljul,
Turtsub, kui on koit tuld päewaks süütmas,
Turtsub, kui on hämariku wõimus:

Silmad wiha wälkeſt wälgahawad,

Huuled lausa leeki ſülitawad,

Jalad kõrwend jälgi järel jätwad,

Räed suitsu ſambaid õhku ſaatwad.

Tuhat kordſel ſammul Turriſ ſammub,

Sajarattaliſel wanfril sõidab,

Sõidab ümber linna lagendikul,

Sammub walli taga teel ja künkal.

Rümme korda päewas pöruteleb

Beaga waſta linna waprast walli,

Sada korda waſkſe waſaraga

Rajub pihta wahwast' wärawaile.
 Nagu lõnga lõime wärtna peale
 Kedraja see kedrab wärtna waewaks,
 Nagu kulli peasukeste kari
 Jgast küljest käsil' wõttes sõitleb,
 Mii kaa Turris kudund meeste wõrgu
 Linna ümber kahelümne kordset,
 Mii kaa Turris lasseb linna ümber,
 Mehed kära teha lõpemata.
 Ja just nagu rahn see raudsel nokal
 Raiub auku kõwa kase sisse,
 Menda Turris meeste abil tungib
 Walli kallal' wahet pidamata.
 Siiski kuis kaa kargab wasta walli,
 Kuis kaa muljub tuhandetel müüri,
 Kuis kaa täidab põhjatumat kraawi,
 Kuis kaa wapusteleb wärawaida,
 Wärawad ei endid ial awa,
 Kraawidest ei kau ära wesi,
 Kindlad müürid, maha need ei lange,
 Wägewatest wallest teed ei tule.

Kolmat kord ju kadund laanest lumi,
 Kus ju Turris linna ähwardeleb,
 Kolmat kord ju uusi jaanililli

Turris jalge alla puruks sõtkub.
Sada korda kässib heita alla
Jaanelinna kõige wara, wäega,
Aga sadat korda pilget, naeru
Pärib kostujeks sealt omal ainult.
„Tahad linna, tule awa wäraw,
„Astu sisse meie aitamata,
„Küll siis täidame su suure soowi,
„Sinna kingimine sull rohkeks rõõmuks.
„Kerge Jaanelinna sisse peas'da,
„Kerge teda kõigil saada kätte.
„Wärawad meil ainult kuuekordsed,
„Ainult rauast wäetid walmistatud.
„Wallid meil weel üksnes wiiewõrdsed,
„Ainult raudsist kiwidesst nad tehtud.
„Wesi walli kraawis, ei see keelaks
„Kalewitki lahkel läbi kõndmast,
„Mis see wõiks su ees siis tähendada
„Sina tugew, tubli, turdund Turris!
„Lõbusaste wõtame su wasta,
„Bidupäewad pikad sulle peame.
„Joodame sind ja su wäfind mehi
„Niwa õllet ühte lugu senni
„Kunni walgest waibast peasu järel

- „Maa on teist kord noor ja roheline,
„Kunni teist kord õõpik õues hõiskab,
„Kunni kagu teist kord kuusel kuffub.
„Aga meie püüli, meie jaia
„Wõid nii kaua kõige wäega süüa
„Kunni kümnet korda taewa kummit
„Koit saab hämarikul silma waata,
„Wajutada huuli tema huulte külge.
„Meie leiba, seda senni maitsta
„Wõid kui sulastest sull wiimse hinge
„Mana magama on kutsund koju,
„Tooni oma tuppa siit on tõmmand.
„Mii suur õnn sind, Turris, linnas ootab,
„Mii suurt pidu tänuks sulle teeme,
„Nenda auusaste sind wõõrustame,
„Kui sa ise wärawa meil awad,
„Kui sa kutsumata sisse tuled.
„Tule ometi, sa tugew Turris,
„Mäita meile sees pool oma jõudu,
„Awa wäraw meie aitamata.
„Ara nenda kaua ennast waewa
„Dotes näljas olles walli taga!”

Uuel rammul hakkab Turris tööle,
Uuel rammul liuna tormi jooksmata

Jhaldades linna saia, ölut.

Ammu juba puudus Turrist piinab,

Puudus piinab, nappus näpisteleb,

Kehwus kurja kurbja kombel sunnib.

Palukest ei paku paljad põllud,

Suu täit suhu pista söödis nurmed,

Tükikest ei leegis loitnud talud,

Raasukest ei häwitatud hooned.

Tuhka üksnes pakk'wad põlend külad,

Tule tuhka talud, süsi saunad,

Kiwa pakk'wad tallatelud nurmed,

Dhakaid ja kibuwitsu põllud.

Vinnas aga küllus troonil istub,

Küllus kenal troonil, rohkus kõrwal,

Paljus ees neil hellalt pesiteles.

Maa alt tee on rahwal muretsemas,

Mida jüda ial osaks ihtab.

Bilja woorid wiiekümnel wanfril,

Toidu killad kuuekümnel kärrul

Tapri riigi takka linna tõtwad,

Jlma et sest Turris oleks teadnud,

Ehk ta mehed midagi sest märgand.

Mida enam Turris wäljas möllab,

Seda enam linn tall wasta naerab;

Mida kauem Turris vihas wehkleb,
 Seda rohkem kašwab linna julgus,
 Kunni Turris, ehk küll teeb, mis jaksab,
 Wiimaks siiski aru saab ja tunneb:
 Usjata siin kõik ta jõud ja rammu.

Viha tules Turris waljult hüüab:
 „Si ma seda enam mõnel ajal
 „Pole näinud, et ei saanud wõitu!
 „Kuhu läksin, mu ees langesiwad
 „Iffa lossid, olgu kaa kui kindlad,
 „Iffa linnad, olgu kaa kui kõwad.
 „Minu jõud sai wõimust maise maa peal,
 „Wõttis wõimust mühisewal merel.
 „Ja kui wahest jõud ei jaksand aita,
 „Siis mu kuld mull ifka awas rada,
 „Peastis lahti, mis kaa wäraw oli,
 „Näitas teed mull kindlamasse kantsi.
 „Aga siin, ei aita siin mu rammu
 „Ega pole minu kullal hinda;
 „Nenda palju kui kaa palgaks pakun,
 „Keegi mult ei teda wasta wõta
 „Ega mulle linna teed ei näita!
 „Pean nii kaua walli taga wahtma
 „Kunni Mana minu mehed kutsub,

„Tooni taprid oma tuppa kannab?
„Bean ma jaama naestel, lastel naeruks,
„Meestel mehisetel muigutuseks?
„Ei, ei, ei! Veel elab tugew Turris
„Mana kiskvast käest puutumata,
„Toone tuast kaugel täies rammus!
„Mis käib üle jõu, peab täitma nõu!“

Ja ju nõu on peetud: hulga mehi
Turris kutsub kõrvalise paika,
Käskib alustada tööd ja teha
Maa alt teegi läbi Jaanlinna
Ilma linna rahwa aimamata,
Jaanilaste tähel panemata,
Et saaks Jaanlinna nägemata
Minna maitsema jaia, õlut, mõdu.

Walli taga süiski wana wiisi
Turris tigidaste tuiskab, turtsub,
Möödab kaitawat kraawi, möödab walli,
Möödab filmafirjaks endist kaugust.

II.

Linna langemine.

Jaanilinna peale wälja lautab
Dõ see hörnalt oma muste tiiwu,
Katab tannawad ja katab hooned,
Sulub finni päewal walwand silmad,
Saadab rahu hõlma wäsiind keha,
Heidab waikust maha kõiki paiku.

Waht ei walwa wallil ega tornil
Ega wärawate taga warjul;
Tantsigu kaa Turris, kudas tahab,
Wäljas, sees ei teda keegi karda,
Müüre peale lootes puhkab, uinub
Päisist töödest iga hingeline.

Kes seal äkist' linnas sees pool walli
Tõuswad waimu kombel wälja maa seest?
Kes seal kandwad linna tule lonti,
Sirutawad niitma Mana sirpi?
Turris, Turris on, kes oma wäega
Maa alt tee teind läbi Jaanilinna
Ja nüüd pimeduse õlul kiirelt
Lungib wõõrusele Jaanilastel
Maitšma õlut, maitšma magust mödu.

Sada saja järel linna woolab,
Astub edasi nii tasakeste,

Et ei keegi une hõlmast ärka
Ega aima hirmust hädaohtu,
Mis kui pikse pilwe jõudsalt paisub,
Nagu merelaene randa matab,
Kunni forraga kui kõue färge
Tõstwad tuhatfordje wõidu kisa,
Päewaks ööse pimeduse muutwad.
Tuhat louti nagu wälgud lendwad
Pragisedes linna katustesse
Ja siis katuste seesse koha kandwad
Tule sambad kõrge taewa poole,
Sünnitawad filmapilgul linnast
Raia leegimere laenetama.

Kes end ial hoonest peasta katsub,
Vangeb wõitja mõõkadele ohwriks;
Kesse majas mõõgal enmast kaitseb,
Vangeb hirmsal tulesurmal osaks;
Halastust ei tunta sees, ei wäljas,
Armuandmist wastaliste poolest.

Kõrwetawat kuumust kannatades
Paseb wõitja pealik lahti teha
Wärawa, et kõrwetusest peaseks;
Kuttab laia lagediku peale,
Kus tall selgest siidist telk ees ootmas.

Seal ta raudses riides istub, naerab,
Sinna ärahäwinemist waatab,
Rahwa surma saamist hästiteleb.

Waat, seal forraga ta ette weetaks
Wangis Jaani wanem wana Wapraf
Ja ta priske poeg ja nägus tütar,
Keda wõitja, maksku, mida maksab,
Kõiki elus omal tuua käsikind.

Uhkelt waatab raudne wange peale
Ja siis uhkelt wanemale lausub:
„Mäed ja, mis mu jõud wõib walmis teha
„Mis mu wägi ära toimetada!
„Kus on nüüd su mehed kangelased,
„Kus su kindlad kantsid, kõwad wallid,
„Kus su toredad ja tublid hooned?
„Tulemeri hoone kohta katab,
„Tuha hünik maja aset näitab,
„Aherwarred asu kuulutawad,
„Ja su meeste tuhanded on tõmmand
„Tooni oma tuppa ainjal tunnil,
„Mana oma riiki filmapilgul.
„Üksi sulle ja su omakstele
„Olen lukutanud Mana maja;
„Kana wõid weel sealt ja eemal olla,

„Kui sa raud mu käsku kuulda võtad:

„Näita mulle teed ja anna abi,

„Et ma hästi hõlpsal viisil peasen

„Naabri linna ja ta alla heidan,

„Siis sa kõnni seuni Jaanipinnal,

„Kunni iganeski ise ihkad;

„Aga paned minu käsu vastu

„Ega tule mulle abi andma,

„Seda wannun, siis kaa sulle saagu

„Sama palcki osaks, mis su wendel!”

Kohkumata astub võitja poole

Wapraf ja sell wägewaste wastab:

„„Salalikum võitja, ilma aegu

„„On su ähwardused minu kohta!

„„Ei sa ialgi mind minu wendi

„„Ära andma sundida ei jaks!

„„Kui sa enne pole kuulnud, kuule

„„Nüüd siis, kudas meie rahwas lausub:

„„Kesse oma wendi ära annab,

„„Waenlastele juhib kätte saagiks,

„„Ei see ole enam inimene,

„„Ei see wõi Maa mehe nime kanda,

„„Ei see tohi päikse paistet näha

„„Ega ilust loodust filmitseda.

- „„Balju parem puhata sell paena
 „„Maanteel hooSte jalge tallatawaks;
 „„Balju parem kännuna sell seista
 „„Pikri nooltel pihuks purustawaks
 „„Kui et rahwastele häbistujeks
 „„Glada tall kauem ilmas elu!
 „„Waata minu hõbetanud juuksid,
 „„Mis ju seitsekümmend suwi näinud:
 „„Ühendada wendi on nad püüdnud,
 „„Sugu kindlaks, fangeks muuta katsund.
 „„Ühenduse õnn nad hõbetanud,
 „„Tugewuse õnn nad kuluks teinud.
 „„Tuhat korda surmale nad waadand
 „„Silma mureta ja kartusetä,
 „„Ei nad siis nüüd kaa su surma kardä,
 „„Üks see kõik, mis wiisil teda saadad.
 „„Sada korda ennem lähän surma
 „„Kui et wendadele kahjuks elan!““

Ühke wõitja näitab meestel' käega
 Ja ju wiiedkümmend käed köhe
 Wanemale külge finni heitwad
 Ja ta hukkamise paika wiitwad.
 Kaudse riide mees ei tunne armu,
 Galastust ei anna risti kandja.

Jälle raudne näitab meestel' kääga
Ja tall kohe teine ohwer tuuaks:
Wägew, wapper kangelane Wõidur,
Kes on wanemale mitmest pojast
Minuüksi elusse weel jäänud.
Nagu tamm kõik kuused, kased, lepad
Oma wägewuses ära warjab,
Nenda Wõidur jõu ja kasmu poolest
Waenlastest küll kõigist käib seal üle,
Nagu ehatäht ta heledaste
Wastaliste keskelt hiilgab, särab.

„Braegu nägid“, ütleb wõitja waljult,
„Kudas sinu isa wastapanek
„Surma saatis teda kangekaelset.
„Mull on rammu, mull on jõudu, wäge,
„Mull on wõimus surma, elu üle,
„Saadan surma, keda ial tahan,
„Jätan elusjegi, keda tahan,
„Sulle uuendan ma oma armu,
„Pakun sinulegi oma heldust,
„Täida aga, mis su isalt nõudsin,
„Mis ma kangekaelset teha käsksin,
„Mita, et su wende linna wõtan

„Ja su wennad ise tülli lähwad,
„Siis mu tänu peale wõid ja olla
„Julge ja mult tasumistki loota!“

Waewalt kõland wõitjal wiimne sõna,
Kui ju wihatules noormees hüüab:

„„Booja nurja läinud töö, et kuule,
„„Wooruseta waim, et tähel pane,
„„Mis sull noor suu lausub nähte peale
„„Ennast toetades õpetuseks:
„„Kesje oma wende jekka külwab
„„Tõhet ühenduse asemele,
„„On kui see, kes oma ema tallab
„„Jalgadega põrmu sisse maha;
„„Kesje wennad wende wasta riidu
„„Ajab oma kasu taga nõudes,
„„On kui see, kes oma isa pekjab,
„„Wiskab rauga majast tuisu kätte;
„„Kesje ühendusel saadab lõppu,
„„Wenna armu wenna wasta kautab,
„„Kesje ainult äritada katsub
„„Wenda wenna wasta wihast üles,
„„Ei see ole wäärt, et tema poole
„„Arda meelegagi keegi waatab,
„„Ei see ole wäärt, et maapind kannab

- „„Teda oma turjal ainfa päewa;
 „„Parem tall, et langeb kohe hauda,
 „„Kui et püha pinda kauem teutab,
 „„Kus ta nime põlastuses põlwed
 „„Nimetawad kurjategijana.
 „„Lõhe lõhub tugewadki nõrgaks,
 „„Tüli kodu kangemadki jõutuks,
 „„Üksmeel kodu aga pea muudab
 „„Nõrgad ofsad tugewamaks tammeks,
 „„Ühendus see kärmest' kaswateleb
 „„Wäiksed wõjud mühisewaks metsaks. —
 „„Seda täita on mu rahwal sihiks,
 „„Seda täita käsib mind mu kohus.
 „„Wende kahjuks elada ei wõi ma,
 „„Sest siis wende kasuks tahan surra!“

Jälle näitab wõitja meestel' käega
 Ja ju Wõidur surmarada sammub;
 Kada, mida isa eel on astund,
 Seda poeg nüüd walmis järel astma.
 Kaudse riide mees ei tunne armu,
 Halastust ei anna ristikandja.

Kuna weelgi annab wõitja märki,
 Sunnivad ju filmapilgul piigid
 Wõitja ette würsti wiimast wõsu.

Nagu hommikune taewa puna
Kumab Disti sõdijate hulgas,
Nagu imewärwiline eha
Paistab neitfi wastaliste leeris;
Nagu hele päike suises taewas
Kenda sulatawad neiu pilgud
Berewalajate kiwist südant,
Sundwad noort ja wana imestlema
Reha saledust ja näu ilu.

„Tule laps ja kuule oma otsust!“
Nii tall wõitja wasta lahkest lausub.
„Sulle tahan oma armu anda,
„Oma halastust sull' awaldada.
„Kuldse põlwe, kallis, sulle kingin,
„Hoiaw nagu oma filmatera,
„Oma maja ukseid sulle awan,
„Oma lauas sind ma söödan, joodan,
„Et mull aga seltsiliseks oled,
„Minu südant wähe rõõmusteled.
„Astu kohe telki minu kõrwa,
„Jstu minu aujärje peale!“

Wiha tules neiu filmad loitwad
Wasta kostes õnne tõutajale:
„Wilets, ära seda ial looda,

„„Et su sugu naesterahwa kombel
„„Müüks Maa neiu petjal awatlejal
„„Kauni põlwe kasuks oma au.
„„Siin ei kaswa seditse seltsi neiud,
„„Kes nii oma auga kaubitsewad
„„Nagu kaupmees turul kaupadega.
„„Siinap sircub seditse sugu tütreid,
„„Kes ei müü head nime ega au,
„„Abwardagu waenlane kaa piina
„„Ehk kas saatku raskemasse surma.
„„Kuhu wend ja isa ees muul läinud,
„„Kuhu minu linnalased kõndind,
„„Senna mõistan magi järel minna,
„„Senna wõin ju magi järel rutta.
„„Auta elada ei wõi ma elu,
„„Sest siis auga tahan parem surra!““

Ja kui nool nii Die käes wilgub
Haljas oda noore koidu paistel
Ja weel enne kui saaks keegi ligi
Lungib neitsil rindu sahisedes.
Wuhinaga woolab were jõgi
Wõitja peale teda täiest' kattes,
Kuna Diisi furnult maha langeb,
Dmakstele Manalasse tõttab.

D i e t r i d j.

Gammitusja puude warjus, kus on walitsemas tume,
Kuhu päikse kiir ei pease, olgu ilm kui selge, sume,
Etivi mehed sõnadlewad, paled wiha wimmast pundund,
Kinnus immitsemas leegid, nagu wähe enne tundund.

„Anna, tark, ja meile aru, sull on taewa teadu laegas,

„Kust wõid näha, mis on sündind ehk mis sün- nib kuskil paigas:

„Miks on metsas, mäel ja orus ikaldanud' meie' wili,

„Miks on rängad sajud raisand ära meie kuldse küli?

„Silma wõnnu wõõra wälju, waat, küll näed, et wahel aste:

Murmed naerwad, lugu nenda, nagu niisutand
neid kaste,

„Vopsakaste, lihawaste laenetawad pead ja kõrred,
„Täitmas peksul peremehel saagiks salwed, tünd=
rid, törred.“

„„Wennad, muud ei wõi seal olla, kui et
wõoras teenib pergelt,

„„Kiisub tema jõul meilt õnne, elab meie wae=
wast fergelt,

„„Looge siia mees, siis ütlen, kas ta süüdlane
wõi süüta,

„„Hangin hõlpsal kombel abi, et ta enam meid
ei tüüta.

„„Kas ta teeb siin tunnistuseks meile proowi
hobusega,

„„Kas ta salwab perglilt kurja sala oma sõnadega;

„„On ta pahareti ori, saatkem nuhtlus kohe toime,

„„Siin ta wiimist korda elus liigutagu surses oimel!““

Waewalt lõpnud targa kõne, kui ju noored
mehed noppest'

Dietrihuta otsma lähwad laialdase laane soppest,

Warsti asupaigast näewad üles tõuswat suitsu
šamba,

Kus nad munga kinni wõtwad nagu waese tappa-
lamba.

Tammikusse kottu wõõras, oda maha saatma
hukka,

Wõõras walge täku selga, päitse rihmaks kätte tuffa,
Nina kõrwa noored mehed, oda poole ratsutaja
Surma ehk kaa elu saama, kuis saab üle seatud raja.

Wõlemilgi poolel mehed põnewusel filmel
sihtwad,

Argutuseks hobusele pikka puude wasta wihtwad,
Oda juures otjustaja: pahem jalg tall tõuseb esti,
Astub weata üle oda, tõttab ootajate mesti.

„Glusse see wõõras jäägu, taganegu tema tarja,
„Üle oda tõstnud walge hobu esmalt elu kobja!
„Wõõras süüdlane ei ole ega pahareti ori,
„Meie higi, meie waewa enesel' ei naerul nori!

„„Wiitwitage wähe, wennad, seda sündind üsna
tihti,

„„Et on seltsilane näidand süüdlasele selget sihti;
„„Pühke hobu seljast puhtaks, küll siis näeme,
kas ehk turjal

„„Kole elu jalga juhtma wõõras aset annud
kurjal!„„

Teist kord astub üle oda hobu spehmel muru
siidil,

Teist kord wõõra elu nenda nagu ripuks nõrgal
niidil,

Siiski teist kord üle oda hobu tõstab elu jala,
Beastab seljas sõitja wõõra, et ta werd ei waat=
jad wala.

„„Wennad, nüüd on asi selge, wõõras kurja
meil' ei küüdi,

„„Wilja wõtust saju läbi pole wõeral mingi
süüdi!

„„Temal on üks wägew Jumal, kes tall sadu
ainult uetab,

„„Kes ta külwil kasu kingib, kes tall õnne sülle
puetab.

„„Teeni teda truuste, wõõras, edespidi wana
wiisi,

„„Ei me tülitama tule ega tee sull enam piisi;

„„Balu meie eestki teda, et ei nuhtleks saju
taudi,

„„Waid et paneks wiimal paisu, jagaks meilgi
oma naudi!„„

Narwa lahing.

I.

Peter ja La Crox.

Nii kaugele ringi
Kui sihtimas film,
Kus maapind maine,
Seal malewa laene
Matab orud ja mäed.

Nii harwa kui wetest
Du piiratud laid,
Niisamuti harwa
Du sõdijaißt Narwa
Ümberpiiratud nüüd.

Neid tuhande kümneid
Siin kahetsa kous:
Kõik Wenemaa tuumad,
Kes lahingid kuumad
Väbi mõnedki teind.

Ja suurtüki sajad
Neil sülgavad tuld,
Mad Narwale kõmma
Ja pauka ja põmma
Mina annavad kõik.

Ja lagedal waatab
La Groyga tšaar
Ja waadates Joale
Ta jõuab ja Groyle
Vausub peetades nii:

„Mind kutsuvad koju
„Mu kohused süit;
„Mind ootamas hoolas
„On kuningas Poolas
„Ja Muskusja Türk.

„Mis ligidal, kaugel
„Su filmad, La Groy,
„Mis mu seni oli,
„Sull tänaseft woli
„Selle ülegi jääb.

„Ma halwemal ajal
„Teist lahkuma pean!
„Kuis filmatud Saarel,

„Teel kuningas Kaarel
„Abiks linnale on!

„Kuid ommeti loodan,
„Et jagu tast saad,
„Et Narwa ja peased
„Ja Rootsid kui seased
„Targalt sõdides lööd!

„Et riigile süia
„Mull afnakse lood,
„Kust merd mööda wedu
„Kõikjuga edu
„Minu rahwale tooks!”

Ja wiibimata wastab
Tall kindral La Croix:
„„See nõu las' kesta,
„„Si paremat westa
„„Wõinud Peter, mu tsaar!

„„Nii tõeste kui ilmas
„„Mu nimi La Croix:
„„Ju nädalal paaril
„„Ma tunnistan tsaaril,
„„Kes ta usaldusmees!

„„Sinn Wenemaa oma
„„Peab olema pea,
„„Ehk olgu küll kaarel
„„Kas kümme kord kaa reel
„„Wastu waenlaseks mull!

„„Kui meestega oleks
„„Mull tegemist siin,
„„Ma tahleks ehk pisut,
„„Kas linna neil kised
„„Minu wõimuga käest.

„„Nüüd asjata aga
„„On kahtlused kõik!
„„Nüüd sõnaga truuga
„„Ja prohwetis suuga
„„Wõitu kuulutan ju!

„„See poisike alles,
„„Kes wastaseks mull!
„„Ta mängigu sikku,
„„Ja nukk ja tikku
„„Teiste poistega toas.

„„Ta käigu weel koolis
„„Mõnd talwet ja suid,
„„Ta wisaku furni

„„Ja katsugu turni'
„„Kunni habeme jaab!

„„Kui kannatad wähe,
„„Küll lõpetan töö!
„„Et kaua see tuuris,
„„Toon rauases puuris
„„Kaarli kingiski sull'.

„„Su akente alla
„„Ja puuriga sean;
„„Eas' Kaarel seal ripub
„„Ja sõdima kipub,
„„Kui tall kallal on seast.

„„Ja sõjawäe hulga
„„Pea taltsimaks teen,
„„Kad läkitan Mustku
„„Sull kantama tuskku,
„„Kõõmsaks tehes ju meelt.

„„Kui aga ehk jagu
„„Ma Karwast ei saaks,
„„Siis walmis on wanne,
„„Mu needmise kanne
„„Sinul, wõitmata tsaar:

- „„ Si taha siis kauem
„„ Ma olla La Croy!
„„ Ma hertsogi heidan
„„ Ja kindrali peidan
„„ Kusja seda ja teist!
„„ Si leidma mull rahu
„„ Pea sureski põrm!
„„ Si peasma sest patust,
„„ Si maitsema matust,
„„ Märgiks põlvedel ees!
„„ Sest mureta lahku,
„„ Sa wägewam tšaar!
„„ Sind kummardab kohe
„„ Kõik Rootslaste lohe,
„„ Marwa, Maameeste maa!““

II.

Kaarel XII.

Böödra ümber, wapper, julge noormees Kaarel,
Si sull aita asi!
Jalgi ei waenlastest su wäike wägi
Marwa ümbrust kasi!

„On kaa wastasid meil kümme wõrra rohkem
Toitmas tapri talgust,
Mõelge: sada wäetit pelgu ajab ainus
Kangelaste salgust!

„Kuulge, mis mull lapse põlwes mitu korda!
Jsa lausus targu:
Tuhat wappert wõidab musta tuhandegi
Wastalisi argu!

„Sajad tuhanded kord Spartalaste wasta
Kerges piitsal pekšis,
Kuid Leonidas nad kolmel sajal wõitis,
Kerges lootes ekšis.

„Mõni teist wist orus lamba karja nägi
Sõõwat põhjas, läänes;
Arabin kuulus, kari putkas, paku ajas
Teda ainus — jänēs!

„Loota pole palja suure arwu peale,
Suur arw pea ehk kõngeks:
Loota targa, wapra waimu peale, see saab
Õnnistuse õngeks!

„Waprus on, mis wõttelejale annab wõidu,
Mitte meeste rohkus,
Waprus, kelle eessa wasta tulles argdus
Jka sõjas kohkus!

„Kootsi rüütlid, Soome sõbrad, Viru vennad,
Mehed mitmet tõugu,
Nagu üks te ifka olnud walmis sulgma
Mõirajate lõugu.

„Samaa ja usu eest te ifka wõtnud
Mõõgad peusse warnast,
Wõidelnd wapralt nii, et laias ilmas leida
Waewalt teie sarnast!

„Wiru wennad, teile mina nimelt hüüan:
Olge wahwad, waprad,
Urge olge oma kodu jaagiks andma
Waenlastele haprad!

„Teid on tulewikus wäga täbar lugu
Ahwardamas wistist';
Langeks Narwa ümberpiirajate kätte,
Ei te peaseks ristist!

„Langeks Narwa, siis kaa warsti Viru pinna
Waenlane see riisuks;
Wõõra rahwa, wõõra usu teenimine
Piuguks teie liisuks.

„Seltfimehed, olgem waprad nii kui mujal,
Kui meil wasta ida,
Et ei hüüa põlgdusega teie nime
Nastafaja rida.

„ Sellest ajast kui meil Gustaw Adolf mööga
Ustu tuluts tõstis,
Lütjenisja langes, wõitjaks Rootsi wäge
Ujalugu westis.

„ Sest kes isamaa ja usu eesta sõdib,
Sell on Jumal kilbiks,
Selle wõit, kas muutku tema ees end ilm kaa
Sõja suitsu pilwiks!

„ Lootkem, wennad, et on Jumal meilgi kilbiks
Kaitstes oma usku,
Annab isamaada hoides meile wõidu,
Mулjub mure tusku!

„ Edasi siis, wennad, ikka kindlal meelel
Oma õiget koosi:

Peastkem seltsimehed Narwas wies kaaja
Kohket wõidu noosi!

„ Waatke, abi tuleb, taewas kuulda wõetaks
Meie soow ja palwe:

Selja takka tõusub torm ja tuisul algab
Päris põhja talwe!“

III.

Qahing.

Doest löötsumas torm,
Kõwa ja fange,
Teed ajab hange,
Luiskab tuhinal,
Wilistab wuhinal,
Keerleb,
Beerleb,
Käitsakat pillutab,
Kõgusid fillutab,
Kihinal,
Sihinal
Läis kõik nihutab,
Laewani fihutab
Lumemere fihama,
Maitisma oma wiha maa.

Tormiga kous
Wägewas hous
Kootslased rupjawad,
Suurtükid supjawad
Wenelaste kallale
Wõitlemise wallale.

Wenelased waata
 Süllale ei saa,
 Palkusid saata
 Üle kantsi maa.
 Tuisku ja lund
 Pakkuste pärtsib
 Silmi ja sühugi.
 Sundku kaa sund,
 Nägemine närtsib,
 Pease ei kühugi.
 Võimata võidelda
 Kinnistel filmadel,
 Saagugi sõidelda
 Tulewastel ilmadel!
 Taganewad kantsi
 Algama sõjatantsi,
 Abi sealt votes,
 Warju lootes.
 Sedamaid awama
 Suurtükka minnaks
 Wastasid tabama
 Wõitmise hinnaks.
 Kiiremalt kui tuul
 Jookseb kuul,

Otsegu maa seest tärgatab,
Kärgatab,
Surma ja hukatust lautab,
Elu kautab.
Püüside ahe
Tina rahe
Riiwab ja kufutab,
Trehwab ja hukutab,
Igapäest' tufutab,
Suukese lufutab.

Tund läeb tunnile mööda.
Sammu teist tagasi ei lööda.
Kaarli kannatus lõppeb,
Katsutab, õppeb,
Waimustada püüab,
Wägewalt hüüab:

„Et edasi, wennad, ikka edasi!
„Kõik elawalt isamaa eest edasi!
„Ses waimustuses loitke,
„Kui müür end ühte hoidke,
„Kõik ühe eest,
„Üks kõikide eest!

„Nii kudas kõik lõvi pelgu peletab,
„Kui vastasid saagil film ees seletab,
„Nii kolme lõvi pihal
„Kaa lööge lõvi vihal
„Gest surma kais,
„Gest peetuse pais!

„Kes wapper ja wahwas, olgu mureta!
„Si surmaski surm see teda jureta!
„Kuldkirjas tema elab
„Ja kiitust jenni kõlab
„Kui maa ja wõlwa
„Last põlwele põlwa!“

Uuel rammul,
Kindlal sammul
Stootslased tõtwad,
Waenlased käsile wõtwad,
Mitmetes hädades
Suurtükka wedades
Kantside ette seawad,
Aru peawad.
Põrawad rauased suud,
Lõhuwad mulla ja puud,
Paugutawad paugu,

Teewad kantsiise augu,
Kaskust eest rabawad,
Teeda awawad.
Kants seest kahwatab,
Ura eest pahwatab,
Pögenema ahwatab
Tule maitsejaid
Kotka kaitsejaid.
Segadus Wenelaste seas
Igas salgus ja reas!

Edasi,
Edasi,
Kootslästest kaugele,
Enne kui rauele
Jõudunud jõud,
Otsas nõud,
Üle Karoowa,
Kus ei hoowa
Hukatust surm
Ega were nurm
Mehi ei rebi
Paukude läbi.

Kribinal,
Krabinal,
Kiireste,
Kiireste,
Bea kõik muidu!
Üksteise võidu
Wenelased plagawad,
Sõdijad jagawad.
Jalgele walu jagawad
Ülemad,
Mamad
Jalgsi ja ratsja
Tõugates matsja
Wandes
Üks teisel andes.
Käsjud ei maksja,
Ükski ei jaksja
Korra eest wäita,
Käskufid täita.
Tahes ehk tahtmata
Edasi punnitakse,
Ümber wahtmata
Minema sunnitakse
Krootslaste eest
Iga meest.

Kootslaste rahe
Wajutand wahhe
Ülema, alama wahel
Sellel tahel.
Komistab jalg,
Sirutab maha
Koidunud keha, —
Kahwatab palg
Elu eha
Surma eest jooksjate taha
Jgawest' looja läeb,
Komistaja jäeb.
Jooksul higistajad
On ta pigistajad,
Edasikallajad
Aratallajad,
Rumi ta katja,
Mahamatja.
Eneje ette
Mõtleb igamees
Edasi pagedes,
Üle wete
Soowides,
Jõudu proowides.

Menda kui laene
Wõidetud waene
Edasi laub,
Wiledalt waub
Rihawale killale
Järele fillale.
Sõtkutades,
Nõtkutades
Nõhuwad,
Lõhuwad
Põgenejad silda.
Sild aga
Piriseb,
Wiriseb,
Tiriseb,
Kiriseb,
Lõgiseb,
Prõgiseb,
Põgiseb,
Naksub,
Praksub.
Korraga
Wärin,
Kärin,

Rigin,
Ragin,
Mühin,
Bahin.
Radunud fild,
Radunud fild!
Laenete mängis,
Besises sängis
Jgaweste uinuwad sajad.
Häda kajad
Lungitwad õnnel
Kõrwa weel mõnel.
Wähä
Elusaid näha;
Needki ujuwad uisa,
Segiwad suisa
Otsides kallast
Tuisu wallast,
Kunni wägewam wool
Lõpetust loul
Katsub teha,
Tarretand keha
Hauda heidab,
Põhja peidab.

Mõnefest ainult
Hörnalt paitab,
Wahtude wainult
Kaldale aitab.
Siiski ei otsas weel häda,
Tuhandid ei aimagi seda!
Silla otsas kitsal teel
Eneste eel
Nisti ja põiki
Lungiwad edasi kõiki;
Sajad weel wette!
Vaenete fätte
Tõukawad alla,
Senni kui wiimaste kõrwa
Tagumise sõrwa
Kannud hüüd,
Seismise süüd:
„Silda ei ole,
„Ges surm kole!“

Kartusel käest
Tuhandefest wäest
Püssid loobitakse,
Alla heita soowitakse.

Lõpenud lootus,
Otsas ootus
Märkab La Croy.
Enam abi ei tea,
Pikemalt nõu ei pea,
Vehvitab lippu,
Et ei kallale kipu,
Rootslaste poole tuigub,
Seisab ja suigub,
Ülema ette jõuab,
Lahingi lõpetust nõuab,
Wõtab wõõlta mõõga,
Annab end Rootslaste lõõga
Glu kaitsema,
Wangi põlwe maitsema.

Waewalt on mõõgata Croy,
Kui ju eesmärk loa
Teistele annab.
Ülematest kannab
Igaüks sinna
Mõõga kui priiuse hinna.

Hõisates huikawad,
Eustiga luikawad
Rootslaste read.

Üks teist musutab,
Kaelas lusutab
Magu tall kead;
Läbi kõik sorivad
Ara norivad,
Sõjariistad nopivad,
Need täis topivad,
Kokku paagivad,
Mis weel taagivad,
Bangid kourivad,
Ühte toovad,
Kaasa wõtavad,
Korteri otsima tõttavad.

Ilm jäänd waaks.
Karu wärawad
Ukseste säravad,
Lähewad lahti
Sisjesõitjaile
Wõitjaile,
Annawad mahti
Pimedas rügida,
Edasi nügida
Unustama näsimust,

Puhkama wäsimust
Rahu rajades
Vämmetes majades.

Marwa rõõmul ja rõffel
Glutulede löffel
Helgib ja eretab,
Tulejaid teretab.
Trummid põrawad,
Pafunad jurawad,
Kellused tilisewad,
Kellad helisewad,
Karikad kõlisewad,
Glanikud ehiwad,
Laulud lehiwad,
Wõitu kõik wiidawad,
Wõitu kõik kiidawad.

IV.

La Croy matus.

Looja minewa päikese kuldsete kiired
 Jumalaga elatud päewa jätawad,
 Heljul afentel pidama kullamereks
 Riguliste kirikut filmi petawad,
 Mustad tuhanded looduse küünlad
 Süütawad
 Salawäega lõhinal põlema,
 Särades sajandel wärwil pimedust
 Tüütawad.

Jmenähtuse ümbruses ligi, kangel
 Walitsuse tallitus, tegu kautanud,
 Waiki päewane kära ja müra jäänud,
 Msemele neile end rahu lautanud,
 Uni uinutab wäsinuid oma
 Sõbaga,
 Saadab unustust waewale, murele,
 Rinnitab roidunud teha rammuga
 Kõwaga.

Waata, korraga kiriku ukseid wõtme
 Kõlinatel lähewad lahti pärani,
 Teewad wäiksele rongile rutul rada,

Buusfärgile lihtsale iseärani.

Ilma kellade helita rong see
Väheneb,

Ilma leina ja matuse lauluta
Kandjate kandmise kaugus kärmeste
Väheneb.

Sisse astudes kaunwad imeküünlad
Waatajatel äkiste nagu nõidusest,
Minult amentelt hämarat paistab pisut
Kirikusse endisest imeleidusest;
Väbi kiriku kannawad ainsal
Tõrwakul,

Surnu pimedada kambriksse panewad,
Maa peale jätawad, olla lasewad
Kõrwakul.

Ütle, kellamees sõber, mull', kelle saatfid
Pimedasse puhkama wõtme kõlinad?
Miks ei kuuluta lahkumist kurtel muile
Matusliste laulmised, kella helinad?
Hüütaks sandiks ehk ferjajaks kõigest
Matut?

Ons ta rõõwel, et rõõwite haua talt?
Waras wõi mõrtsuk? ons matus ilmale
Salatud?

„Bole salatud matus, ei ole furnu
„Vigimeste hüüd wäel koju woorinud,
„Ega waras, kell muukraua waral käed
„Vigimeste kodasid tühjaks koorinud,
„Bole kerjaja waene, kes ustel leiba
„Bauranud,
„Bole sant, kesse kanikast korjanud,
„Murunud leentki, kus road laudadel
„Muranud.

„Imeks pane ja kuule, kui ime wiisil
„Inimeste elulõng wahest keritud:
„Brantsus oli ta, kõrgest ja suurest sugust,
„Wanemilt tall hertsogi nimi päritud,
„Wene kindrali märgid ta kuube
„Tikitud,
„Ajaraamatu lehtele nimi tall
„Sõjawäe ülema uhke nimena
„Trükitud.

„Wangis süiski ta lõpetas sõjarada,
„Manalasse pudenes suures puuduses,
„Saja kaupa tall laenajaid nutma jättis
„Tasumata wõlgasid oma truuduses.

„Tsaari petnud ta, omaksid armsaid
„Rahandand;
„Sest siis nuhtluseks maa peale jäetakse
„Senni kui halastaw aeg on Groy süü
„Rahandand.“

Waiki jällegi kõik, kesse öösel tunnil
Matuseks ajaks on rahu rikkunud,
Kadunud jällegi kõik, kesse Groyle saatjaks
Niguliste kiriku kambri tikkunud.
Kinni pilkane pimedus kõiki
Sulgumas,
Õues tuul aga laulmata laulusid
Matuseks kiriku ümber keereldes
Sulgumas.

Silja!

aan elas ja tallitas tööd oma talus
Wee ligidal sinawas salus
Maad harides higris,
Seal nurmel tall sadandes seemegi sigis.
Ja rehaga laitjad kaa leppisid,
Ja hobused heppisid.

Seal lausus ta naaber, kes edelis elas,
Kell talu ja nurmed kõik wõlas,
Kuid ise weel tore:

„Oh kaim, sinu seemnele nurm liig kore!
„Ma kingin, kuis nõuab su kare maa,
„Pea seemne sull parema!“

Weel edeli naaber see ahwaldes nurus,
Kui teine ta tules eest surus,
Kell suur koht idas;
See teine ju kompsufest kaenlussa pidas:
Tõi meelites mett hea potiga
Ja fringlisksid kotiga:

„Et tule ja kaupa, mis kasulik, teeme!
„Mu nurmel on nopitud seeme
„Ja armastud ader,
„Et paremalt elaks, nad kingin sull', wader,
„Ja ehitan nurmele rehedki,
„Toon hobused, mehedki!“

„Mu seemnest sull sigib nii lopsakas leikus,
„Kui kunagi kõrrel sull kõikus;
„Saad wilja, ei õlga!
„Oh ära siis kauemalt õnne ja põlga;
„Et sind ei näidataks näpuga,
„Tast kahma nüüd kápuga!“

Jaan mõtles: ei kaupa ma wõi just laita!
Kui tuleks sest tulu mu aita,
Siis oleksin isand,
Kes mured on enesest murule wisand!
Kuid enne kui wahetan wälimeest,
Ma kuulan kord kälimeest.

„Sull oma on tuttav, sull oma on kuldne,
„Hea seeme sull, põld täis muldne!
„Si asjata paku
„Si seemet, ei adra sull wõõras ju waku!
„Sa wõõraga ehitad wahule!
„Jää omaga rahule!“

Nii hoiatas hoolikalt põhja poolt käli.
Ja omaga õilmitses wäli
Taa edasi helgil,
Kuid uuest' ja uueste naabrid need welgil;
Ja hüütaks, kui kuulataks wagusalt,
Tall teiselt poolt magusalt:

„Ma tõmman kaa tööde ja tegude raskust,
„Et wõtta ja käekesi taskust
„Si tarwita töötes,
„Si weisid, ei hobusid lautades jõötes.
„Si ela kui talumees wiiskades,
„Waid printsina priiskades!“

See meelitus mõjus ja film jäi tuhmiks.
Mees hoiatusst arwas nüüd juhmiks
Ja naabrile lausus:
„„Et anna mull seemet, kui soowib su ausus!
„„Ma proowiks kord natuke,
„„Kui pole see patuke!““

Ja sedamaid sulasid nurmele asus
Ja seemet ja adrasid lasus.
Ja enesel kiskus,
Mis põllumaad igamees leidis ta piskus.
Si piisanud põldude lapiksed,
Need olid neil napiksed.

Küll nurises mees, et üle nad määraſt,
Ei lubanud tegewuſt jääraſt,
Kuid palgaks tall naeru!

„Sa kaſwataks omal ju karude kaeru!

„Et oled meil kooruksid närinud,

„Su põllud me pärinud!“

Ja nurmele küüned ja rehedki tekiſid,

Kus wõõrad kõik leikuse pekkiſid

Ja laduſid lattu,

Et endiſe pereme' kätte ei ſattu,

Kes kaebates käis mööda talukeſt,

Sõi ſeedmata palukeſt.

„Miks unuſtin hoiatuſt, läkſin nii lolliks,

„Et kolli ei pidanud kolliks!

„Nüüd hilja, nüüd hilja:

„Ju wõtnud mu wara, ju wõtnud mu wilja!

„Ta raasuksed rikkund mu ſeedmiſe;

„Ma teeninud needmiſe!“

Kuid naaber ſee peale tall kārates põrkas:

„„Sa oled ju eneſe õrkaſ!

„„Mu otſa ſa wahtiſid

„„Ja ſeda juſt iſe ſa eneſel' tahtiſid!

„„Sull ſähwan, ei jäta ſa ſingumift,

„„Weel waljumat wingumift!“

Sisu.

	Lehekülg.
Rannel	3
Wanemuine ja laulit	9
Laulit ja kuningas	12
Muruneid	13
Metsahalijas	16
Leidnud	21
Tarkpea.	
I. Lahtumine	28
II. Langemine	42
Zaanilinna ärarahvitamine.	
I. Turrise tööd	53
II. Linna langemine	60
Dietrich	70
Karwa lahing.	
I. Peter I ja La Crox	74
II. Kaarel XII.	79
III. Lahing	85
IV. La Crox matus	98
Silja	102

Schnakenburg'i kuluga **Tartus** trükitud, igas raamatupoes saada ja iga ühele laulude ja luuletuste armastajale väga soovida on järgmised raamatud:

Gesti Luuletused. Kokku kogunud M. J. Eisen. Teine täiendatud trükk 1885. Mitmet wiisi köidetud. Hinnad mitmesugused.

Kõige ilusam, toreدام raamat Gesti keeles. Kes teisele midagi mälestuseks tahab kinkida, see kinkigu Gesti Luuletused. Igal luuletuste armastajal peaks see raamat olema. Kolme aastaga esimene trükk ära müüdud.

Helinad Emajõelt. Toimetanud M. J. Eisen. Liht paberi peal 20 kop; peene paberi peal linase riide sisse köidetud 70 kop.

Pakub mitmesugusid ilusaid algupäralisi ja wderaid laulusid ja luuletusi. Arwustuse poolt väga kiidetud. „Oli tänini Emajõe jõel“ „Gesti Luuletuste“ kõrwas ainuke raamat, mis pünastamata näuga kätte wõis wõtta, siis on nüüd „Helinad Emajõelt“ kolmandamaks saanud.

Rahwa Laulik. Teine parandatud trükk. 1885. Toimetanud M. J. Eisen. Hind 20 kop.

Selle raamatuta keegi läbi ei saa. Teemas on kõige rohkem lauletawad laulud leida. Ta on dige Tasku lauluraamat. Teda on rahwa poolt väga lahkestest wastu wõetud. Ainult kolme kuuga on esimene trükk trükikojast otse saanud.

Sädemed. Toimetanud M. J. Eisen. Liht paberi peal hind 20 kop.; peenikese paberi peal, ilusaste linase riide sisse köidetud 70 kop.

Schnakenburg'i trükimaja
Tartus.

Schnakenburg'i Cesti Rahwa-Biblioteek:

- Nr. 1. Raudse näukattega mees. M. J. Eisen.
- Nr. 2. Raabakad ehk Kuld ei anna rahu.
- Nr. 3. Robert Bruce. Iisraeli mehe tütar. M. J. Eisen.
- Nr. 4. Mererööwliste saar. Bješhini aas. F. Ederberg.
- Nr. 5. Kaarlo Suomalaise Novellad ehk uudisjutud
B. Undriš.
- Nr. 6. Üheksas Cesti jututooja. M. Sohberg.
- Nr. 7. Joosep Haideni elulugu. A. Jakobson.
- Nr. 8. Kümnes Cesti jututooja. M. Sohberg.
- Nr. 9. Wallensteini surm. Joosep Sombr. M. J. Eisen.
- Nr. 10. Hudsoni jõe ääres. Koolmeister.
- Nr. 11. Kändaja Kaljumägestikus. Taimeriigi kunin-
gas. M. J. Eisen.
- Nr. 12. Guajana metsades. Imelikud juhtumised India
maal. M. J. Eisen.
- Nr. 13. Maarja ja Gewa. Lilli Suburg.
- Nr. 14. Lahtine aken. J. Pärn.
- Nr. 15. Esiwanemate warandus. I. M. J. Eisen.
- Nr. 16. Raarin.
- Nr. 17. Kaljajutud. I. M. J. Eisen.
- Nr. 18. Tähtsad mehed. I. M. J. Eisen.
- Nr. 19. Masépa. M. J. Eisen.
- Nr. 20. Tähtsad mehed. II. M. J. Eisen.
- Nr. 21. Endise põlwe pärandus. I. M. J. Eisen.
- Nr. 22. Tähtsad mehed. III.
- Nr. 23. Dr. Fählmanni kirjad.
- Nr. 24. D. W. Masingi kirjad. I.
- Nr. 25. Väike Kalewala. 8 pildiga. M. J. Eisen.
- Nr. 26. Isamaa tütar. Anette Kruus.
- Nr. 27. Tähtsad mehed. IV. M. J. Eisen.
- Nr. 28. D. W. Masingi kirjad. II.
- Nr. 29. Uut ja wana. M. J. Eisen.
- Nr. 30. Tähtsad mehed. V. M. J. Eisen.
- Nr. 31. D. W. Masingi kirjad. III.
- Nr. 32. Tähtsad mehed. VI. M. J. Eisen.
- Nr. 33. Helinad Emajõelt.
- Nr. 34. Rahwa Laulik.
- Nr. 35. D. W. Masingi kirjad. Neljas anne.
- Nr. 36. Sädemed.

2. / 4241485

Schnakenburg'i kuluga **Tartus** en trüfitud
ja igas raamatupoes saada:

Cesti kannel. Waimulikud ja ilmalikud segafoori-
laulud kirikus, koolis ja kodus laulda. II. wiht.
Wälja annud Dr. K. U. Hermann. S. 65 kop.

Kaunid, Cesti meistrite komponeeritud laulud.
Kerged, igal pool laulmiseks sündsad. Segaa-
fooridele wäga soowitawad.

Cesti Keisri laul. Sündsa Keisri Aleksandri
II. mälestuseks. Nelja healega laul meeste-
koorile. Komponeerinud J. Kappel. S. 40 kop.

Armas mälestus meie lahkunud keisrist. Iga
meestekoor peaks selle laulu laulmist harju-
tama. Kuuleatse suure himuga.

G. Hörschmann'i laulud. Waimulikud segafoorid
kirikus, koolis ja kontsertides laulda. Rõtku
kogunud, parandanud ja wäljaannud K. U.
Hermann. Hind 40 kop.

Järwamaa Döwik. Nelja healega laulud meeste-
koorile. Komponeerinud ja wälja annud J.
Kappel. Hind 25 kop.

Lõbus anne meestekooridele. Wiisid kõlawad
kauniste. Reib sünnib igas kontsertis laulda.
Wõtakse alati rõõmuga wasta.

Laulu-kogu. 1880ma jubeli aasta mälestuseks. Wälja-
annud P. Abel ja Dr. M. Weste, J. Erle-
manni, J. Säbelmanni ja teiste abiga.
Hind 50 kop.

Lõbus Lõuke. Laulud ja noodid meeste healele.
Lätti lauluwiiisidega wäljaannud A. Linde.
Hind 30 kop.